

Advokātu birojs **LEXTAL**

Tallina-Rīga-Viļņa

Oktobris 2018

Faktiski notikušu darījumu pierādīšanas problemātika strīdos ar VID

Andrejs Liepiņš

Zvērinātu advokātu biroja LEXTAL

vecākais jurists

andrejs.liepins@lextal.lv

+371 26610729

Vispārīgie noteikumi priekšnodokļa atskaitīšanai

Preces ir iegādātas un pakalpojumi ir saņemti ar nodokli apliekamu darījumu nodrošināšanai vai tādu citās valstīs veiktu darījumu nodrošināšanai, kuri būtu apliekami ar nodokli, ja tie tiktu veikti iekšzemē.

Grāmatvedība

Grāmatvedības reģistros izdara ierakstus, kas pamatoti ar attaisnojuma dokumentiem.

Attaisnojuma dokumentiem ir jāatbilst faktiski notikušam darījumam un jāsniedz patiesa, salīdzināma, savlaicīga, nozīmīga, saprotama un pilnīga informācija par darījuma apstākļiem.

Nodokļu rēķins

Nodokļu rēķinā ir norādāms vismaz rēķina izrakstīšanas datums, numurs, preču piegādātāja vai pakalpojumu sniedzēja juridiskās personas nosaukums un juridiskā adrese, preces vai pakalpojuma cena, piemērotā nodokļa likme.

Taču praksē normatīvo aktu ievērošana, t.sk. **normatīvo aktu ievērošana attiecībā uz dokumentu noformēšanu** pats par sevi nenozīmēs, ka **nodokļu maksātāji būs tiesīgi pamatoti atskaitīt priekšnodokli**, jo grāmatvedībā ir iespējams reģistrēt arī darījumus, kas faktiski nav notikuši.

Ja tiek konstatētas šaubas par strīdus darījumu faktisko norisi, **tiek vērtēta nodokļu maksātāja sasaiste ar šādu krāpniecību.**

Proti, lietā tiek vērtēts ne tikai tas, vai nodokļu maksātājs ir ievērojis formālos priekšnosacījumus darījumu noformēšanā un ir ievērojis vispārīgās prasības darījumu partneru pārbaudē, ciktāl tās izriet no likuma, bet **objektīvi vērtēti arī darījumu slēgšanas apstākļi un darījumu norise.**

Pirmkārt, **būtiski ir tas**, lai preces vai pakalpojumi tiktu saņemti tieši no rēķinā norādītās personas, nevis jebkuras personas.

Ja lietā tiek konstatēts, ka preces vai pakalpojumi nav saņemti no rēķinā norādītās personas, ne VID, ne arī tiesai **nav jānoskaidro**, no kuras personas preces vai pakalpojumi ir saņemti.

Izšķirošais kritērijs ir tas, lai tiktu iegūti pierādījumi konkrētā sadarbības partnera esamībai strīdus darījumā.

Savukārt **fakts, ka** nodokļu maksātājs, piemēram, būs **veicis apmaksu** un darījumu ieģrāmatojis savā ģrāmatvedībā, var nebūt pietiekams pierādījums priekšnodokļa atskaitīšanas tiesību īstenošanai.

Otrkārt, gadījumā, ja **nodokļu maksātājs preces vai pakalpojumus ir saņēmis no kādas trešās personas**, nevis tās ar kuru ir noslēgts līgums un kurš ir deklarēts PVN deklarācijā, bet par to nav zinājis, nodokļu maksātājam **ir jāpierāda, ka tas nezināja vai nevarēja zināt** par šādas krāpniecības, ko ir īstenojis tā sadarbības partneris, esamību.

Gadījumos, kad tiek konstatēts, ka nodokļu maksātājs rēķinos norādītās preces vai pakalpojumus nav saņēmis no deklarētā darījumu partnera, bet vienlaikus netiek izslēgts, ka vispār pieteicējs attiecīgās preces vai pakalpojumus faktiski ir (varētu būt) saņēmis, ir nepieciešams konstatēt un pierādīt to, ka nodokļu maksātājs zināja vai tam vajadzēja zināt par strīdus darījumu formālo raksturu.

"zināja vai vajadzēja zināt par iesaisti nodokļa izkrāpšanā" ir faktu vērtējums, kas VID nav atsevišķi vēl jāpierāda. Ir jāpierāda paši fakti, uz kuru pamata ir izdarīts šāds vērtējums. Faktu pierādīšanai var izmantot arī netiešus pierādījumus, kas savā kopumā veido pārliecinošu pamatu slēdzienam par fakta pastāvēšanu, jo negatīva fakta pierādīšana ar tiešiem pierādījumiem pārsvarā nebūs iespējama.

Piemēram, gadījumos, kad nodokļu maksātājs vispār nav saņēmis attaisnojuma dokumentos norādītās konkrētās preces vai pakalpojumus, bet ieogrāmatojot dokumentus, kuros norādīts, ka šādas preces vai pakalpojumi ir saņemti, nodokļu maksātājs **nevar nezināt**, ka ir iesaistījies faktiskajiem apstākļiem neatbilstošu darījumu noformēšanā.

Taču ja lietā tiek secināts, ka **darījums** starp pieteicēju un deklarēto darījumu partneri pēc savas ekonomiskās būtības vispār **nav noticis, tad** lietā vairs faktiski **nav īpaši jāpamato** tālākais secinājums, **ka pieteicēja par to nevarēja nezināt.** To, ka persona nevar nezināt, ka tā nav noslēgusi darījumu, nosaka loģikas likumi.

Tātad atšķirībā no otrā gadījuma, kad preces vai pakalpojumi dabā ir pastāvējuši, pirmajā gadījumā, nav nepieciešams veikt tālāko “zināja vai bija jāzina” vērtējumu.

Taču praksē ir novērojama tendence, ka **VID** nereti **izvēlas vieglāko pierādīšanas veidu**, nevis to, kas konkrētajā situācijā ir nepieciešama. Tādējādi būtiski apgrūtinot nodokļu maksātāju iespējas pierādīt strīdus darījumu faktisko esamību.

Tā kā no normatīvajiem aktiem neizriet konkrēts pierādījumu veids un apjoms, kas apstiprinātu darījumu faktisko norisi, tad katrā konkrētajā gadījumā tas ir vērtējams individuāli.

Tāpēc nodokļu maksātājam īpaši rūpīgi un skrupulozi ir jāizvērtē pierādījumu veids un apjoms, kādu tas sniedz VID, jo nereti negatīvs audita rezultāts ir tieši tāpēc, ka nodokļu maksātājs sākotnēji nav iesniedzis pietiekami daudz attiecīgajai lietai nepieciešamos pierādījumus.

Paldies par uzmanību